

Tiesvedība Satversmes tiesā – biznesa aizsardzības iespējas no nepamatotām likuma prasībām

---

Rīgā 2017.gada 20.oktobrī

Edgars Pastars,
ZAB COBALT zvērināts advokāts

Kāpēc svarīgs labs pieteikums ST

393

Juridisko personu pieteikumi nodoti ST kolēģijām

72

Lietas ierosinātas pēc juridisko personu pieteikumiem, kas ir

11% no visām lietām

Ne vairāk par **18%** nonākušas līdz lietas ierosināšanai

Mazāk nekā **37%** no lietām juridiskā persona ir uzvarējusi

Kopš 2008.gada juridisko personu pieteikumu skaits pieaudzis

vairākas reizes

+ *Nav valsts nodevu*

+ *Spridums gada laikā*

+ *Labs pieteikums*

+ *Specializācija procesā*

– *Lietas bieži neierosina*

-
- Iespējas pārskatīt tiesisko regulējumu un tā konceptus
  - Panākt plašas izmaiņas vai atcelt biznesam traucējošus ierobežojumus
  - Sprieduma spēks ietekme visas lietas un visas personas, nevis tikai konkrēto personu
  - Iespējas ietekmēt citu tiesu judikatūras attīstību
  - Nospraust likumdevējam robežas, kuras pārkāpt nedrīkst

Maz izredžu

- Nodokļi
- Sodi
- Tiesiskā palāvība

Labas izredzes

- Tiesvedības procesa noteikumi
- Īpašumtiesības visplašākajā nozīmē, teritorijas plānošana
- Pašvaldību saistošie noteikumi
- Specifiskas regulators prasības

Uzvara pēc juridiskās personas pieteikuma

- Privāto radio tiesībām izmantot noteiktu valodu programmās (2 lietas)
- Pašvaldības noteikti ierobežojumi attīstīt noteiktus ražošanas objektus pēc iedzīvotāju lūguma (teritorijas plānošana)
- Naudas iesaldēšana AML procedūru veikšanai uz ilgu laiku un bez zaudējumu atlīdzināšanas iespējas
- Lēmumu pieņemšanas vairākums akciju sabiedrībās
- Pretendenta izslēgšanas no iepirkuma sakarā ar vidējās algas neatbilstību

Uzvara pēc juridiskās personas pieteikuma

- Banku pārņemšanas kārtība, ļaujot valdībai izstumt mazos akcionārus, vienpusēji palielinot pamatkapitālu bez KCL principu piemērošanas
- Plašas AT departamenta priekšsēdētāja tiesības protestēt zemāku tiesu spriedumus
- OCTA izmaksas ierobežojumi kā rezultātā SIA bija jāsedz atlikums
- Ierobežojums, ka par šķīrējtiesas klauzulu var lemt tikai šķīrējtiesa
- Bankrota procedūras (ne)pabeigšana, kamēr noris maksātnespējīgā komersanta un tā iespējamā kreditora strīds par tiesībām

-
- Atkritumu apsaimniekošanas līgumu lieta: atsevišķu personu tiesiskās paļāvības aizsardzība neierobežotā laikā nav samērīga
  - Par PVN atmaksas pieprasīšanu. Par IIN pierādīšanas kārtību. Par UIN, par sodu par skaidras naudas deklarēšanu virs noteiktas summas
  - Tiesības iesniegt blakus sūdzību par lēmumu, ar kuru apmierināts pieteikums par prasības nodrošinājuma atcelšanu
  - Sprieduma izpildīšanas pagrieziena iespējamība lietās par darba samaksas piedziņu. Nesamērīgs tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums

-
- ST process ir vairāk zinātnisks seminārs – dominē principi, nevis panti
  - Faktiem ir nozīme – slikts iesniedzējs var sabojāt labu lietu
  - Var panākt ietekmi uz likumdošanas procesu. Redzot ierosinātu lietu, Saeima vai Ministru kabinets var pats grozīt tiesisko regulējumu
  - Ne vienmēr «zaudējums ir zaudējums» un «uzvara ir uzvara». Laba nolēmumu daļa negarantē citu lēmumu pārskatīšanu vai laba nolēmumu daļa var nozīmēt, ka likumdevējam jāizlabo dažas neprecizitātes un var pieņemt līdzīgu regulējumu atkal

-
- ST nevar pārsūdzēt citu tiesu nolēmumus, bet var ietekmēt citu tiesu judikatūru
  - ST nesniedz sprieduma skaidrojumus. ST nav formalizēta sprieduma izpildes procesa
  - Lietā var panākt atpakaļvērstu spēku («iznīcina» tiesisko regulējumu kā nebijušu), bet pieteikumā tas jāargumentē, citādi tas būtiski mazina iespēju panākt vēlamos rezultātu
  - Pieteikties par trešo personu ST procesā nevar, bet var darīt zināmu (ja puses nelūdz), ka ir viedoklis, kuru gribētu paust pieaicinātās personas statusā. Trešās personas statusa nav vispār

-
- «Nav zāles pret visām nelaimēm. Katrai slimībai savas zāles»
  - Nodokļu apstrīdēšanai ir sava formula, nevis tikai tāpēc, ka nodoklis ir nesaprātīgs. Pamattiesību ierobežojuma pārbaudei ir vairākas formulas
  - Katrā gadījumā jāanalizē valsts rīcības brīvības apjoms, it īpaši sociālajās tiesībās un rīcībā ar valsts budžetu. Tiesa nepateiks, kas ir labākais!
  - Parasti apstrīdētajam regulējumam var atrast nepieciešamību konceptuāli, bet izpildījums (detālas) nav nostrādātas precīzi, ņemtas vērā specifiskas situācijas, kas arī ir uzvaras ķīla

Apstrīdēt to, kā nav, bet būtu jābūt

Satversmes tiesa vērtē, vai likuma plānam pretēja nepilnība atbilst Satversmei, jo no Satversmes izriet ne tikai valsts pienākums atturēties no iejaukšanās personas tiesībās, bet arī valsts pienākums veikt šo tiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības

Piemēram:

«Par Maksātspējas likuma 62.panta pirmās daļas un Civilprocesa likuma 363.² panta otrās daļas normām, ciktāl tās neparedz tiesas tiesības atbrīvot personas no depozīta iemaksas, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam»

Vai jābūt upurim?

- Ir iespējama par «potenciālu» vai «nākotnē sagaidāmu» aizskārumu, ja norma personai var radīt «būtisku kaitējumu. Satversmes tiesa «katrā individuālā gadījumā konstatē šāda aizskārumsa esamību»; tāvad vērtējums ir visai elastīgs
- Sešu mēnešu termiņš netiek piemērots, jo aizskārumsa vēl nav
- Bieži ir grūti saskatīt atšķirību no situācijām, kurās par aizskārumsa brīdi tiek uzskatīta normas spēkā stāšanās
- Teritorijas plānošanā jābūt steidzīgiem – jāizmanto sūdzība VARAM un tad 3 mēnešu termiņš tiesai. Pēc tam – tikai caur citu tiesu

-
- Spriedums attiecas uz visām personām – nevis tikai nolēmuma daļa, bet arī secinājumi ir saistoši, it īpaši citām tiesām jebkurā citā lietā
  - Spriedums var būt tikai vienai personai – pret citiem tiesību norma atbilst, bet pret konkrētu personu – neatbilst
  - Spriedumā var vērtēt arī tiesību normu, kas sen zaudējusi spēku, bet tiek piemērota kādas citas tiesas lietā
  - Spriedumā var atjaunot savulaik spēkā bijušu tiesisko regulējumu
  - Ar spriedumu zaudējumus nepiedzen

- Lietas dalībnieks nevar piespiest tiesu vērsties ST, bet var tikai lūgt un radīt tiesnesī bažas, ka tiesību norma neatbilst Satversmei. Bijušas jau 55 šādas lietas. Iespēja, ko jāizmanto procesā!
- Tiesību normai jābūt piemērojamai attiecīgajā lietā vai arī iestāde administratīvajā procesā to ir piemērojusi
- Nereti zemākas instances tiesas vēršas ST, lai netieši panāktu augstākas instances tiesas secinājumu pārskatīšanu
- Vairākās lietās ST ir fundamentāli pārskatījusi AT principiālu interpretāciju vairākās lietās – APL un LAPK savstarpējā piemērošana, IIN nomaksa par nekustamā īpašuma pārdošanu, Atkāpes no obligātā administratīvā akta (netipiskie gadījumi), Juridiskās palīdzības izdevumi kā zaudējuma piedziņa no valsts

Jaunatklāts apstākļis citā lietā

- APL, CPL un KPL paredz ST spriedumu kā jaunatklātu apstākli, neprecizējot, kam tieši jābūt šajā spriedumā rakstītam
- Praksē ir vairāki viedokļi par iespējamiem risinājumiem:
  - a) vajadzīgs spriedums ar tādu atpakaļvērstu spēku, kas skar attiecīgo personu;
  - b) pietiek ar jebkuru ST spriedumu, lai prasītu pārskatīt jebkuru lietu jebkurai personai, bet tiesību piemērotājs var vērtēt būtiskumu;
  - c) nozīme var būt arī ST spriedumā sniegtajai interpretācijai, neraugoties uz to, kas rakstīts ST sprieduma nolēmumu daļā (KPL regulējums)
- Pirmais gadījums nav apstrīdams. Otrais nereti praksē notiek, parasti tādēļ, ka ST sprieduma nolēmumu daļā nav līdz galam izvērtējusi visus apstākļus (īpaši, ja ST vērsusies cita tiesa). Par trešo gadījumu datu nav

Zaudējumu piedziņa pret valsti

- ST spriedums var radīt valsts atbildību par personai nodarītajiem zaudējumiem, ja konstatē augstāka juridiskā spēka normām neatbilstošu zemāka juridiskā spēka tiesību normu
- Zaudējumu piedziņa notiek procesā, kurā tiesību piemērošanas ceļā radies aizskārums, vai civilprocesuālā kārtībā
- Prakse skopa, bet šobrīd tā liecina, ka tiesas sliecas uzskatīt, ka spriedumā attiecībā uz apstrīdēto normu jābūt atpakaļvērstam spēkam

EDGARS PASTARS

Zvērināts advokāts

Tel.: +371 29 21 38 47

edgars.pastars@cobalt.legal

Edgars Pastars. ***Satversmes tiesas sprieduma nolēmumu daļas izpratne un piemērošanas problēmas.*** Jurista Vārds, 2016.gada 16.februāris.

Edgars Pastars. ***Prasījuma robežu ievērošana Satversmes tiesā.*** Jurista Vārds, 2007.gada 31.jūlijs.

Jānis Pleps, Edgars Pastars, Ilze Plakane. ***Konstitucionālās tiesības.*** Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2014, 380. – 392.lpp.

Jānis Pleps, Edgars Pastars. ***Satversmes lasīšana Satversmes tiesā.*** Jurista Vārds, 2007.gada 20.novembris.

Trusted legal advisors for your success story

Igaunija

Kawe Plaza, Parnu mnt 15
10141 Tallina

Tel. +372 6651 888
tallinn@cobalt.legal

Latvija

Marijas iela 13 k-2
LV-1050 Rīga

Tel. +371 6720 1800
riga@cobalt.legal

Lietuva

Lvovo 25 , LI-09320
Viļņa

Tel. +370 5250 0800
vilnius@cobalt.legal

Baltkrievija

Pobediteley ave, 100-207,
220020
Minska

Tel. +375 17 336 0093
minsk@cobalt.legal